

Διάλεξη του Προκόπη Παυλόπουλου με θέμα: Η κρίση των «θεσμικών αντιβάρων» στην σύγχρονη Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία

/ [Επικαιρότητα](#)

Την Παρασκευή, 31 Ιανουαρίου 2025, ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ κ. Προκόπιος Παυλόπουλος έδωσε διάλεξη, στο Γαλλικό Ινστιτούτο, προς τους φοιτητές του Κολλεγίου René Descartes με θέμα: «Η κρίση των «θεσμικών αντιβάρων» στην σύγχρονη Αντιπροσωπευτική Δημοκρατία».

I. Στο πλαίσιο της διάλεξης αυτής ο κ. Προκόπιος Παυλόπουλος ανέλυσε την έννοια της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας ως συνόλου θεσμών, οι οποίοι οργανώνονται και λειτουργούν με πρωταρχικό στόχο την εγγύηση της Ελευθερίας και, επέκεινα, την εγγύηση της ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

του Ανθρώπου, σύμφωνα με τους κανόνες του Συντάγματος, του Διεθνούς Δικαίου και του Ευρωπαϊκού Δικαίου. Στην συνέχεια, ο κ. Προκόπιος Παυλόπουλος διευκρίνισε ότι προς την κατεύθυνση της δημοκρατικής πρόσφορης οργάνωσης και λειτουργίας των θεσμικών εγγυήσεων της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας καθοριστική είναι η συμβολή των **«θεσμικών αντιβάρων»**. Τα οποία αναπτύσσονται προεχόντως στο πεδίο:

A. Αφενός της Αρχής της Διάκρισης των Εξουσιών. Υπό την έννοια ότι ουδεμία εκ των τριών Εξουσιών επιτρέπεται να λειτουργεί δίχως έλεγχο και ν' αποδυναμώνει έτσι τις άλλες δύο. Με άλλες λέξεις τα «θεσμικά αντίβαρα» της Αρχής της Διάκρισης των Εξουσιών εγγυώνται την τελική αποτροπή της **«επικυριαρχίας»** της μιας Εξουσίας επί των άλλων. Και για την ακρίβεια, αλλά και πριν απ' όλα, της **«επικυριαρχίας»** της Εκτελεστικής Εξουσίας επί της Νομοθετικής Εξουσίας και επί της Δικαστικής Εξουσίας.

B. Και, αφετέρου, της Αρχής του Κράτους Δικαίου. Υπό την έννοια πως η κρατική δράση επιβάλλεται να εκδηλώνεται στην πράξη μόνον όταν τηρείται, και δη απαρεγκλίτως, η Αρχή της Νομιμότητας. Με την πρόσθετη επισήμανση ότι η παραβίαση της τελευταίας συνεπάγεται πάντοτε κυρώσεις, ιδίως εκ μέρους των οργάνων της Δικαστικής Εξουσίας και κατ' εξοχήν στο πλαίσιο άσκησης του κατά τις διατάξεις του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος δικαιώματος αίτησης και παροχής δικαστικής προστασίας. Δικαστικής προστασίας η οποία, κατά το Σύνταγμα, πρέπει να είναι πλήρης, έγκαιρη και αποτελεσματική.

II. Στο δεύτερο μέρος της διάλεξής του ο κ. Προκόπιος Παυλόπουλος ανέπτυξε το θέμα της σύγχρονης, άκρως επικίνδυνης, αποδυνάμωσης των προμνημονευόμενων **«θεσμικών αντιβάρων»**, αναφέροντας τα παραδείγματα:

A. Πρώτον, της **«υπερτροφικής»** λειτουργίας της Εκτελεστικής Εξουσίας εις βάρος των δύο άλλων Εξουσιών. Γεγονός το οποίο π.χ. στην Ελλάδα έχει πάρει την μορφή και μιας οιονεί **«ενδημικής»** εμπέδωσης του **«πρωθυπουργοκεντρικού συστήματος»** που έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, και την **«περιθωριοποίηση»** του ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας ως Ρυθμιστή του Πολιτεύματος. Τούτο έχει επέλθει κατά κύριο λόγο μέσω των διαδοχικών αναθεωρήσεων -το 1986 και το 2019- των διατάξεων του Συντάγματος, οι οποίες καθορίζουν από την μια πλευρά τις αρμοδιότητες του Προέδρου της Δημοκρατίας και, από την άλλη πλευρά, τον τρόπο εκλογής του έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση στο πρόσωπό του.

B. Και, δεύτερον, της απομείωσης της αποτελεσματικότητας των θεσμών του Κράτους Δικαίου, τόσο λόγω της **«πληθωρικής»** παρέμβασης της Εκτελεστικής

Εξουσίας στο έργο της Νομοθετικής Εξουσίας όσο και λόγω της -σε ορισμένες τουλάχιστον περιπτώσεις- «**υποτονικής**» αντίδρασης της Δικαστικής Εξουσίας όταν καλείται να υπερασπισθεί την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή των διατάξεων του Συντάγματος. Και αυτή η «**υποτονικότητα**» γίνεται περισσότερο ορατή και αισθητή στις περιπτώσεις εκείνες, στο πλαίσιο των οποίων τα δικαιοδοτικά όργανα δεν προβαίνουν σ' έναν γνήσιο έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων, αλλά φθάνουν στο σημείο να υιοθετούν ακόμη και μεθόδους μιας μορφής «**ελέγχου της νομιμότητας του Συντάγματος**». Κάτι το οποίο και σε τελική ανάλυση οδηγεί, σχεδόν νομοτελειακά, στην ρυθμιστική υποβάθμιση του Συντάγματος ως Θεμελιώδους Νόμου που συνιστά κανονιστικώς την βάση και την κορυφή της Έννομης Τάξης κατά την ιεραρχική δόμησή της.”